

It is outlined the aspects with the help of that self-presentation could in non-adequate, crooked way present real image of subject, breaking exactness, effectiveness of interindividual communication.

It is analyzed contemporary definitions of notions "self-presentation» in the works of foreign and native specialists. It is opened the meaning of self-presentation during social communications. It is outlined the main strategies of management after impression of social interaction on social environment.

It is given classification worked out by A. Schutz where you could find different styles of self-presentation behavior of people: assertive, offensive-aggressive, protective and defensive.

Key words: self-presentation of individuality, self-opening, self-assessment, styles of self-presentation's behavior.

УДК 159.964

Немцева Н.С.*

ВПЛИВ ПІДСВІДОМОГО ТА БЕЗСВІДОМОГО НА ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА

У статті розглядається вплив свідомого та безсвідомого на процес професійного становлення майбутнього інженера, динамічна властивість, яка здатна розвиватися, змінюватися на різних етапах професійної підготовки. Розкриваються свідомість і цілеспрямованість процесу професійного становлення, поведінка інтровертного та екстравертного типу, мета професійного становлення та професійної освіти, що забезпечують знання та уміння, а найголовніше, засвоєння необхідних знань і здатність до формування необхідних умінь, які сприяють ефективній роботі за фахом, постійному професійному зростанню, соціальній і професійній мобільності.

Ключові слова: професійне становлення, особистість, майбутній інженер, середовище, свідомість, безсвідомість, емпатія, інтроверт, екстраверт.

Підготовка сучасного інженера в умовах соціально-економічних реалій, які постійно змінюються, і відповідно до цього зростають вимоги до нього, на сучасному етапі розвитку неможлива без цілеспрямованої та систематичної роботи щодо глибокого професійного самовизначення, що сприяє професійному становленню. Тому ми не можемо оминати питання підсвідомого та безсвідомого у процесі професійного становлення майбутнього інженера, тому що ці феномени наявні в кожному акті сприйняття та осмислення професійного становлення. У зв'язку з цим І. Зязюн зазначив, що навчання як стрижнева характеристика відбивається в кожній людині з дитинства на безсвідомому рівні, рівні різнобічних психологічних установок. Свідомість полягає в емоційній оцінці дійсності, забезпеченні діяльності цілепокладання. Важливою складовою свідомості є переживання людиною того, що для неї в навколишній дійсності є значущим. Тому свідомість проявляється не лише в узагальненому значенні навколишньої дійсності, а й у певному оцінному, теоретичному та практичному ставленні до неї.

Особливості свідомого, підсвідомого розглянуто у працях психолого-педагогічного характеру (Б. Асаф'єв, Л. Виготський, І. Зязюн, Я. Пономарьов, К. Юнг, М. Ярошевський). Представники психології розвитку (Л. Виготський, Є. Ісаєв, В. Слободчиков та ін.) чинниками професійного становлення вважають попередню (до вибору професії) освіту і психічний розвиток дитини [1].

Метою статті є розгляд значення та вплив підсвідомого та безсвідомого на процес професійного становлення у ВНЗ майбутнього інженера.

Моделювання професійної підготовки майбутнього інженера неможливе без ефективного використання безсвідомої сфери, бо професійна діяльність повинна бути

* © Немцева Н.С.*

збагачена розвинуеною інтуїцією та образним осмисленням. З цього приводу Я. Пономарьов зазначав, що «безсвідома сфера – це велика арена збереження та накопичення розумової сили.... І ця робота здійснюється цілком підсвідомо» [2]. Так, у соціально-психологічних теоріях Б. Ананьєва, Л. Божович, Б. Паригіна, Я. Пономарева та ін. [3] розглядається професійний розвиток як результат соціальної селекції, що є передуючою вибору професії соціалізації.

У психодинамічних теоріях Е. Кринчика, О. Леонтьєва, І. Павлова та ін. [4] як розвиток професійного становлення розглядаються інстинктивні спонукання, емоційно забарвлений досвід, отриманий у ранньому дитинстві. Найважливішу роль, на їх думку, відіграє реальна ситуація у світі професій, яку спостерігає особистість у дитинстві й ранній юності.

Представники психології розвитку (Л. Виготський, Є. Ісаєв, В. Слободчиков та ін.) чинниками професійного становлення вважають попередню (до вибору професії) освіту і психічний розвиток дитини [5].

Положення про первинність соціального розвитку особистості не означає повного ігнорування біологічних особливостей людини. У вітчизняній психології визнається вплив біологічної суті людини на особистісний розвиток, особливо підкреслюється її дія на темпи і рівні розвитку.

О. Брушлинський, що спеціально проаналізував проблему передумов психічного розвитку особистості, дійшов висновку, що на ранніх стадіях онтогенезу біологічне стає внутрішніми умовами розвитку [6]. У міру становлення особистості посилюється вплив зовнішніх (соціальних) чинників. При цьому зовнішні причини діють опосередковано через умови. Тому професійне становлення особистості обумовлене зовнішніми діями через організацію відповідного середовища. Проте його не можна безпосередньо виводити із зовнішніх умов і обставин, оскільки воно завжди заломлюється в життєвому досвіді людини, її індивідуальних психічних особливостях, у психічному складі [6]. У цьому сенсі зовнішній вплив опосередковується внутрішніми умовами, до яких і відноситься своєрідність психіки особистості, її соціальний і професійний досвід.

Свідомість і цілеспрямованість процесу професійно-особистісного становлення – можливість для майбутнього фахівця керувати своєю діяльністю, своєю поведінкою, своїм емоційним станом, ставити цілі свого розвитку, формувати і розвивати свої якості та здібності.

Проте далеко не кожна людина здатна самостійно розвивати свій потенціал. Численні зовнішні дії найчастіше постають дестабілізуючими чинниками, що перешкоджають розвитку здібностей студента. Тому актуальним є пошук необхідних концептуальних підстав, що забезпечують засоби освоєння студентом суб'єктної позиції щодо процесів свого професійного становлення.

За думкою учених (А. Богущ, О. Вербицький, З. Курлянд та ін.), при переході від знаннєвої парадигми освіти до компетентнісної саме така орієнтація стає пріоритетною.

Згідно з О. Вербицьким «парадигма у методології науки – це сукупність ідей, цінностей, методів, технічних навичок і засобів, прийнятих у науковому співтоваристві у рамках сталої наукової традиції у певний період часу» [7, с. 37]. Іншими словами, парадигма – це сукупність установок, якою керуються у науковому суспільстві як зразком, моделлю, стандартом [8].

Такою установкою сьогодні є ідея розвитку здатності вирішувати пізнавальні, організаційні, комунікативні, моральні й інші проблеми в різних сферах діяльності на основі використання отриманих знань. Метою професійного становлення освіти, як вказує В. Бутенко, повинне стати не освоєння деякої суми заздалегідь визначених знань і умінь, а опанування базових загальнокультурних і професійних компетенцій, з яких найважливіша роль належить тим, які дозволяють самостійно знаходити, освоювати необхідні знання, формувати нові уміння. «Здатність працювати самостійно»

виділяється як системна, підкреслюючи необхідність становлення такої важливої особистісної якості, як самостійність [9, с. 31]. А «основна мета професійної освіти – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, такого, що вільно володіє своєю професією й орієнтованого в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності» [10, с. 15], тобто формування самостійної особистості.

Процеси свідомого та безсвідомого сприймання у професійному становленні щільно пов'язані з типологічними особливостями особистості у процесі становлення, коли орієнтування за об'єктом переважає, а рішення та дії визначаються не суб'єктивними, об'єктивними умовами. Коли ж вона стає звичною, то її вже можна визначити як екстравертний тип. Якщо особистість мислить, відчуває, діє, та фактично веде такий спосіб життя, який співвідноситься з об'єктивними умовами та їхніми вимогами, вона є екстравертом, бо життя її зазначає, що саме об'єкт, а не його власний суб'єктивний погляд відіграє визначну роль у формуванні свідомості.

За умови наявності екстравертної установки під час професійного становлення більше за інші функції обумовлене об'єктом. Але воно настільки ж природним чином залежить і від суб'єкта, і тому існує поняття суб'єктивного відчуття, яке вирізняється від об'єктивного. За наявності екстравертної установки суб'єктивний компонент відчуття, оскільки мова йде про свідоме використання останнього, або гальмується, або витісняється. Подібним чином становлення, як ірраціональна функція, переважно витісняється у тих випадках, коли мислення та відчуття займають більш важливе місце; інакше кажучи, відчуття виявляється свідомою функцією лише тією мірою, якою раціональна установка свідомості дозволяє випадковим перцепція ставити свідомими смислами.

Отже, одним із принципових питань психології та педагогіки є формування майбутнім фахівцем себе як творчого професіонала, креативної особистості [11]. Саме цим визначається актуальність орієнтації професійної підготовки на особистісний розвиток. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити формування і вдосконалення в суб'єктів професійного навчання змістовних і психологічних новоутворень. Зміст такої підготовки ґрунтується передусім на гуманістичних уявленнях про завдання професійної діяльності, бажані якості студента, зокрема його професійної свідомості і мислення, творчої активної дії в рамках відведеної компетенції, що проявляється у становленні особистості.

Становлення особистості – це процес її прогресивного перетворення, спрямований на опанування діяльності під впливом соціальних дій, що включає різноманітні форми власної активності. Становлення обов'язково припускає потребу в розвитку самостійності, можливість і реальність її задоволення.

Вирішальне значення в становленні особистості належить діяльності. Визнання особистісноутворюючої функції провідної діяльності неминуче призводить до виділення в неперервному процесі становлення особистості періоду, пов'язаного з вибором, підготовкою до виконання і виконанням дорослою людиною одного типу діяльності – професійної. Цей період займає велику частину життя людини. Можна сказати, що для більшості людей основою розвитку особистості в зрілому віці стає професійна діяльність [12]. Але слід звернути увагу на процес міжособистісного розуміння, що тісно пов'язаний з емоційною сферою. Почуття, співчуття та співпереживання допомагають адекватному розумінню інших людей. Уміння сприйняти почуття іншої людини як власні, здатність до емоційного відгуку є необхідним компонентом спілкування та взаємодії з колективом під час професійного становлення. Такий специфічний засіб пізнання людини людиною є емпатією. Емоційна природа емпатії полягає в тому,

що майбутній спеціаліст не стільки розумово аналізує стан своєї професії, скільки охоплює його відчуттям.

Емпатійні задатки є в кожній людині, але їхній розвиток залежить значною мірою від умов виховання та соціального оточення. Дослідження засвідчують, що розвиток емпатії залежить навіть не стільки від характеру взаємодії, скільки від значущості особистості, яка має сугестивний вплив. Здатність до емпатії насамперед проявляється в тому, що особистість у процесі підготовки підбирає такий матеріал для пізнання, який є доступним та цікавим. На нашу думку, емпатійні здібності допомагають передбачити труднощі сприйняття навчального матеріалу, насамперед осмислити необхідну допомогу, відкривати нове та цікаве. Як виявили результати дослідження, емпатійні задатки більшою мірою притаманні екстравертам ніж інтровертам.

Інтроверт відрізняється від екстраверта тим, що орієнтується не за об'єктом та об'єктивними даними, а за суб'єктивними факторами. Інтроверт між перцепцією об'єкта та своєю власною дією ставить суб'єктивний погляд, який перешкоджає тому, що дія набула відповідного до об'єктивної ситуації характеру. Хоча інтровертна свідомість звичайно не може не помічати зовнішніх умов як визначальних, вона все ж обирає суб'єктивні детермінанти. І тоді вона орієнтується за тим фактором у перцепції та пізнанні, який реагує на сенсорний стимул відповідно до суб'єктивної схильності індивіда. Дві людини, наприклад, дивляться на один і той самий предмет, але ніколи не бачать його так, щоб отримані ними образи повністю співпадали й були абсолютно ідентичними. Не звертаючи увагу на гостроту відчуття, часто існують радикальні відмінності: за видом, за ступенем - у психічній асиміляції перцептивного образу. Тоді як екстраверт постійно притягується тим, що приходить до нього від об'єкта, інтроверт переважно спирається на те, які асоціації викликає це враження у самому суб'єкті [13, с. 243].

Інтровертна установка звичайно орієнтується на ту по суті спадкову психічну структуру, яка притаманна суб'єкту від народження. Цілком імовірно, що психічна структура суб'єкта існує до будь-якого розвитку, оскільки перша містить і безсвідоме, тоді як друге є за значенням центральним ядром свідомості. Але характерна особливість інтроверта і полягає в тому, що він, йдучи не стільки за своєю схильністю, скільки за загальними умовностями, здійснює тим самим вищезгадане суб'єктування свідомості, яке відокремлює від об'єкта. Планування суб'єктивного фактора у свідомості веде за собою зміну суб'єкта. Об'єкту не надається того значення, яке належить йому по праву. Подібно до того, як при екстравертній установці об'єкт відіграє значну роль, при інтровертній установці він має надто мале значення. Тому Л. Виготський зазначав, що «безсвідоме не відокремлюється від свідомого непрохідною стіною. Процеси професійного становлення, започатковані у підсвідомому, мають своє продовження у свідомості, і навпаки – багато свідомого витісняється нами у підсвідомому сферу». Професійне становлення за своєю природою залежить від об'єкта та об'єктивних подразників. За умови інтровертної установки становлення підлягає значним змінам, але теж містить у своєму складі суб'єктивний фактор.

Проте, за думкою учених (В. Зорін, С. Левшин та ін.), становлення – це діяльність, спрямована на підвищення власних знань, на поліпшення власних якостей і придбання нових. С. Левшин вказує на інтелектуальну, вольову й емоційно-моральну сторону процесу особистісного становлення. На його думку, у цьому процесі «проявляється духовний світ людини: її моральність, інтелект, воля і емоції» [14, с. 433]. В. Зорін [15] також відзначає емоційні складові – супутні процесу становлення переживання, зовнішні і внутрішні конфлікти, оцінки і переоцінки особистістю себе і своїх вчинків.

Отже, в умовах інформатизації всіх сторін соціальної практики особливу актуальність набуває формування у студента такої якості, як самостійність. Вона є синтетичною властивістю особистості, що об'єднує різнорівневі психологічні явища –

певні психічні процеси, домінуючі психічні стани, деякі якості й окремі властивості особистості. Серед цих явищ учені виділяють:

- особливості сприйняття і мислення: емпіричну відкритість сприйняття, особливості відбору стимулів, на які слід реагувати, характеристики мислення (гнучкість, критичність, реалістичність), стиль мислення, особливості інтерпретації подій і ухвалення рішення;

- особливості мотивації: спрямованість і локалізацію емоцій і провідних мотивів, потребу в самоактуалізації;

- структуру досвіду: навички самопізнання, саморегуляції та самоорганізації поведінки, особливості світогляду, властивості «Я-концепції», соціальну компетентність і професійну майстерність.

Останнє пов'язане і з тим, що в сучасній характерології переважає асоціативний принцип побудови характеру, згідно з яким риси вдачі об'єднуються, входять у зв'язки один з одним, утворюючи комплекси. Ці комплекси і складають індивідуальний характер, що проявляється за допомогою свідомих і безсвідомих факторів.

Таким чином, самостійність особистості – це риса успіху, що дозволяє студентові будувати свою поведінку відносно незалежно від власних біологічних особливостей, групового й індивідуального тиску, прийнятих у суспільстві когнітивних, оцінних і культурних стереотипів.

Самостійну поведінку в певній ситуації припускає самобутнє осмислення ситуації та ухвалення самостійного рішення, надання зацікавленості й особистісної значущості ситуації, активне управління поведінкою і діями в ситуації (Н. Савотіна) [16]. Самостійність виявляється в саморегуляції, сприйнятті й інтерпретації подій, ухваленні рішення, визначенні і виробленні способів досягнення мети, побудові взаємин з іншими людьми (В. Сериков) [17]. Як уже було зазначено, самостійність є необхідним елементом професійного становлення майбутнього фахівця.

Сучасні українські дослідники, зокрема Л. Сохань, підкреслюють, що в сучасному світі постає проблема підготовки людей, які володіли б не тільки знаннями та навичками, але й морально-вольовою зрілістю. До значущих якостей формування людини дослідниця відносить відповідальність, самостійність, успішне вирішення життєвих проблем, здатність іти на ризик, мудрість, творчість [18]. І. Єрмаков зауважує: щоб знайти своє місце в житті, ефективно освоїти життєві й соціальні ролі, випускник українського вишу має володіти такими якостями, як уміння бути гнучким, презентувати себе на ринку праці, використовувати знання для розв'язання життєвих проблем, генерувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення, працювати в команді, володіти комунікативною культурою тощо [19, с. 32].

На думку учених (Б. Ананьєв, Л. Божович, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.), у процесі професійного становлення виникають суперечності двоякого роду:

- 1) між особистістю і зовнішніми умовами життєдіяльності, його середовищем;
- 2) внутрішньоособистісні.

Основною суперечністю, що детермінує розвиток особистості, є протиріччя між властивостями, що склалися, якостями особистості й об'єктивними вимогами професійної діяльності, що професійне становлення – це динамічна властивість, яка здатна розвиватися, змінюватися на різних етапах професійної підготовки. Багато що залежить від умов, в яких відбувається процес професійного самовизначення і становлення, а саме – вплив підсвідомого та безсвідомого. Завдання це надзвичайно складне і особливо гостро стоїть нині перед технічними університетами, що відповідають за професійну підготовку сучасних конкурентоздатних інженерів. Тим більше, що вища технічна освіта сьогодні переживає кризу, обумовлену технократичним підходом до освіти, який зорієнтований переважно на пріоритет

технічних знань, технократичних цінностей, що призвело до значного падіння духовно-моральної та гуманістичної культури майбутніх фахівців технічного профілю [20].

Отже, слід зазначити, що врахування вищезазначених підходів у процесі професійного становлення майбутнього фахівця відкриває широкі можливості для розвитку його якостей, здібностей та професійної придатності. Таким чином, у теоретичному плані процес професійно становлення студента розкривається на тлі загальних закономірностей професійної освіти й особистісного становлення студента. Такий підхід дозволив уточнити визначення цього поняття і представити його як обумовлений процес і в той же час такий, що саморозвивається; розглядаються зовнішні причини, що діють через внутрішні умови: наявність у студентів системи професійно важливих знань, умінь і навичок, способів міжособистісної ділової взаємодії і спрямованості на творчу діяльність, що забезпечує їх послідовний рух від нижчого рівня професійного становлення до вищого – професійно-творчого самовдосконалення.

Подальші наукові дослідження можуть бути присвячені обґрунтуванню умов, в яких протікає процес професійного самовизначення і становлення особистості.

Література:

1. Новые ценности образования: культурная и мультикультурная среда школ / под ред. Н. Б. Крыловой. – М. : Инноватор, 1996. – 184 с.
2. Пономарев Я. А. Психология творчества и педагогика / Я. А. Пономарев. – М., 1975. – 164 с.
3. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: [навчальний посібник] / В. В. Рибалка. – Одеса : БУКАЄВ Вадим Вікторович, 2009. – 575 с.
4. Маркова А. К. Формирование мотивации учения: книга для преподавателя / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
5. Новые ценности образования: культурная и мультикультурная среда школ / под ред. Н. Б. Крыловой. – М. : Инноватор, 1996. – 184 с.
6. Бреднева Н. А. Проектная деятельность студентов в условиях междисциплинарной интеграции: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Бреднева Надежда Анатольевна. – М., 2009. – 190 с.
7. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: [метод. пособие] / А. А. Вербицкий. – М. : Высш. шк., 1991. – 207 с.
8. Сохань Л. В. Психология та педагогика життєтворчості: навч.-метод. посібник / Л. В. Сохань. – К., 1996. – 791 с.
9. Байденко В. И. Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (методологические и методические вопросы): методическое пособие. / В. И. Байденко. – М., 2006. – 301 с.
10. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки // Управління освітою. – 2006. – № 18 (вер.). – С. 14-16.
11. Серёжникова Р. К. Креативная социокультурная практика профессионального образования: материалы регіональної наук.-практ. конф. «Філософсько-педагогічні аспекти формування свідомості технічної інтелігенції», 13 березня 2008 р. / М-во освіти і науки України, Донецький національний технічний ун-т, Красноармійський індустріальний ін-т. – Красноармійськ, КІІ ДонНТУ, 2008. – С. 116-120.
12. Гусинский Э. Н. Образование личности / Э. Н. Гусинский. – М. : Интерпракс, 1994. – 136 с.
13. Юнг К. Г. Сознание и бессознательное / К. Г. Юнг. – СПб – М., 1997. – 573 с.
14. Левшин С. В. Самовершенствование личности в педагогическом процес се / С. В. Левшин // Известия Российского государственного университета им. А.И. Герцена. – СПб, 2008. – № 69. – С. 433-436.
15. Зорин В. И. Философский толковый словарь «Евразийская мудрость от А до Я» / В. И. Зорин. – Алматы : Создик-Словарь, 2002. – 407 с.
16. Савотина Н. А. Проблемы формирования будущего специалиста / Н. А. Савотина // Педагогика. – 1997. – № 1. – С. 58-61.

17. Серёжникова Р. К. Субъективная позиция студента в контексте Болонского процесса: матеріали другої міжнар. наук.-практ. конф. «Проблема цілісного розвитку особистості студента як суб'єкта педагогічної взаємодії», 27-28 квітня 2005 р. / МОН України, Міжнародна педагогічна Академія, Ін-т педагогіки і психології професійної освіти, Донецький національний технічний ун-т. – Донецьк, 2005. – С. 3-8.
18. Сохань Л. В. Психологія та педагогіка життєтворчості: навч.-метод. посібник / Л. В. Сохань. – К., 1996. – 791 с.
19. Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: науково-методичний посібник / за ред. С. М. Шевцової, І. Г. Єрмакова, О. В. Батечко, В. О. Жадька. – К. : Департамент, 2008.
20. Серьожникова Р. К. Самоактуалізація особистості студента в процесі формування його гуманістичної професійно-педагогічної спрямованості / Р. К. Серьожникова // Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця. – Випуск 13. – 2004. – С. 148-152.

Немцева Н.С.

ВЛИЯНИЕ ПОДСОЗНАТЕЛЬНОГО И БЕЗСОЗНАТЕЛЬНОГО НА ПРОЦЕСС ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩЕГО ИНЖЕНЕРА

В статье рассматривается влияние сознательного и бессознательного на процесс профессионального становления будущего инженера. Это динамическое свойство, которое способствует развитию, изменяться на разных этапах профессиональной подготовки. Раскрываются сознание и целеустремленность процесса профессионального становления, поведение интровертного и экстравертного типа, цель профессионального становления, и профессионального образования, которые обеспечивают знание и умение, а именно главное усвоение необходимых знаний и способность к формированию необходимых умений, которые оказывают содействие эффективной работе по специальности, готовых к постоянному профессиональному росту, социальной и профессиональной мобильности.

Ключевые слова: профессиональное становление, личность, будущий инженер, среда, сознание, бессознание, эмпатия, интроверт, экстраверт.

Nyemtseva N.S.

INFLUENCE OF SUBCONSCIOUSNESS AND UNCONSCIOUSNESS ON PROCESS OF PROFESSIONAL FORMATION OF FUTURE ENGINEER

The article examines the influence of unconsciousness on the process of formation of a professional engineer. This dynamic feature can develop and change on different levels of professional trainings. It is showed the consciousness and goal-directedness of professional formation process, the behavior of introvert and extrovert, aim of professional formation and professional education that ensure knowledge and skills, and the most important, necessary knowledge and ability of forming needed skills, promoting effective professional work, readiness to continuous development, social and professional mobility. The contest of this training is based on humanistic views about professional activity's task, advisable student's features, especially, his (her) professional conscious and thinking, creative activity within taken competence, that shows up during person's formation. We pay attention on the process of interpersonal understanding that is closely related to emotional sphere; feelings, sympathy and empathy help to understand other people, that help to take other person's feelings as one's own, ability for emotional response that is necessary component for communication and cooperation with the staff while professional formation. Thus, it should be mentioned that taking into consideration of foregoing methods that could open a wide range of opportunities for development of his (her) skills and professional fitness in the process of future specialist's formation. In such a way, theoretically, the process of student's professional formation comes open on the background of general rules of professional education and student's personal formation.

Key words: professional formation, personality, future engineer, environment, consciousness, unconsciousness, empathy, introvert, extrovert.